

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

การสอนเสริมครั้งที่ 1
หน่วยที่ 1 - 7

เอกสารโสตทัศนชุดวิชา

33303

นโยบายสาธารณะและการวางแผน

**Public Policy
and Planning**

(ฉบับปรับปรุง)

สงวนลิขสิทธิ์

เอกสารโสตทัศนชุดวิชา นโยบายสาธารณะและการวางแผน การสอนเสริมครั้งที่ 1
จัดทำขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่นักศึกษาในการสอนเสริม

จัดทำต้นฉบับ: คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา

บรรณาธิการ/ออกแบบ : หน่วยผลิตสื่อสอนเสริม ศูนย์โสตทัศนศึกษา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

จัดพิมพ์โดย : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ภาคการศึกษา 1/2564 ปรับปรุง

แผนการสอนเสริม

ครั้งที่ 1

การสอนเสริมชุดวิชา 33303 นโยบายสาธารณะและการวางแผน

การสอนเสริมครั้งที่ 1 หน่วยที่ 1 - 7

รายชื่อหน่วย (ประเด็น) ที่สอนเสริม

หน่วยที่ 1	แนวคิดและการศึกษานโยบายสาธารณะ
หน่วยที่ 2	ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ
หน่วยที่ 3	การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ
หน่วยที่ 4	การกำหนดนโยบายสาธารณะ
หน่วยที่ 5	การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ
หน่วยที่ 6	การประเมินผลนโยบายสาธารณะ
หน่วยที่ 7	การวิเคราะห์ การพัฒนา และกรณีศึกษานโยบายสาธารณะในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ชุดวิชา

1. เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด กระบวนการนโยบายสาธารณะได้
2. เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการวางแผนได้
3. เพื่อให้สามารถนำความรู้เกี่ยวกับกระบวนการนโยบายสาธารณะและการวางแผนไปประยุกต์ใช้ในภาครัฐได้

แนวคิด

1. นโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อส่วนรวมและการแก้ไขปัญหาสาธารณะ กระบวนการนโยบายสาธารณะ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก สำคัญที่สุดได้แก่ นโยบาย ศึกษาและการวิเคราะห์นโยบาย และแนวทางการพัฒนาการศึกษาวิจัยควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสาธารณะ การพัฒนานโยบาย และการสนับสนุนการสร้างทฤษฎี ความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการนโยบาย การพัฒนาตัวแบบใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทแต่ละประเทศ การใช้ความรู้เชิงสหวิทยาการ การศึกษาวิจัยแบบผสมผสานบนพื้นฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแห่ง และการพัฒนาเป็นข้อมูลขนาดใหญ่

2. ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ คือ แนวคิด ตัวแบบ สูตรที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย และมีทฤษฎีบริบทนโยบายสาธารณะ 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีบริบทเชิงสาเหตุ และผล ทฤษฎีบริบทเชิงระบบนโยบาย ทฤษฎีบริบทเชิงองค์ประกอบของระบบ ทฤษฎีบริบทเศรษฐกิจ สังคม และทฤษฎีบริบทอื่นที่มีผลต่อนโยบายสาธารณะ ทฤษฎีบริบทการเมืองที่มีผลต่อนโยบายสาธารณะ

3. การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ เป็นศาสตร์ซึ่งใช้ความรู้และระเบียบวิธีในการวิเคราะห์ความรู้แบบข้ามศาสตร์ในลักษณะสหวิทยาการ แนวทางการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะประกอบด้วย 5 รูปแบบ ได้แก่ แนวทางกระบวนการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล แนวทางเกมทางการเมือง แนวทางวาทกรรม แนวทางถึงขยะ และ แนวทางกระบวนการสถาบัน เทคนิคสำคัญ 3 เทคนิค คือ การวิเคราะห์ฉากทัศน์ การวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์

4. การกำหนดนโยบายสาธารณะ ประกอบด้วยขั้นตอนของการก่อตัวของปัญหา การจัดระเบียบวาระนโยบาย เตรียมร่างนโยบาย และการสร้างความชอบธรรมของนโยบายสาธารณะ ตัวแบบทางการเมืองเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะมีลักษณะเป็นแนวทางการพรรณา และตัวแบบทางการบริหารเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ มีลักษณะเป็นแนวทางการเสนอมาตรฐานที่ควรจะเป็น

5. การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกิจกรรมหรือกระบวนการที่กระทำเพื่อการบรรลุผลของนโยบาย ตัวแบบการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติที่สำคัญได้แก่ ตัวแบบสหการ ตัวแบบกระจายอำนาจ ตัวแบบเครื่องมือทางการบริหาร ตัวแบบทั่วไป ตัวแบบ 5 กระแส กลยุทธ์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติมีทั้งกลยุทธ์ทั่วไป และกลยุทธ์เฉพาะสาขา

6. การประเมินผลนโยบายสาธารณะมีตัวแบบสำคัญ ได้แก่ ตัวแบบที่เน้นการบรรลุจุดมุ่งหมาย ตัวแบบผลิตภาพ ตัวแบบประสิทธิภาพ และตัวแบบการประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ กระบวนการ ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน การกำหนดหลักเกณฑ์และเครื่องมือ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การจัดทำและนำเสนอผล แนวทางพัฒนาสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาตามแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การส่งเสริมการนำไปใช้โดยการแพร่กระจายข้อมูล และการวิเคราะห์อภิมาน

7. การวิเคราะห์การกำหนดนโยบายสาธารณะในประเทศไทยพบปัญหาด้านกระบวนการและเนื้อหาการวิเคราะห์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในประเทศไทยพบปัญหาประเด็นสืบเนื่องจากขั้นตอนการกำหนดนโยบายสาธารณะ ประเด็นทรัพยากรองค์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ และประเด็นสภาพแวดล้อมองค์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ และการวิเคราะห์การประเมินผลนโยบายสาธารณะในประเทศไทยพบปัญหาด้านผู้ประเมิน ด้านเทคนิคการประเมินผล และด้านการประยุกต์ใช้

เมื่อรับการสอนเสริมแล้วนักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดและการศึกษานโยบายสาธารณะได้
2. อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีนโยบายสาธารณะได้
3. อธิบายแนวคิด แนวทาง กระบวนการ วิธีการประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะได้
4. อธิบายกระบวนการ ตัวแบบทางการเมือง และตัวแบบทางการบริหารเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะได้
5. อธิบายแนวคิด ตัวแบบ ปัญหา เจาะลึกความสำเร็จ และกลยุทธ์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติได้
6. อธิบายแนวคิด ตัวแบบ ขั้นตอนการประเมินผล ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประเมินผลนโยบายสาธารณะได้
7. อธิบายการวิเคราะห์ การพัฒนา และกรณีศึกษาการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบายสาธารณะในประเทศไทยได้

1. สรุปสาระสังเขป
2. เปิดโอกาสให้นักศึกษาสอบถามปญหา
3. ประเมินผลจากกิจกรรมสอนเสริม

รายชื่อหน่วยการสอน

ชุดวิชา 33303 นโยบายสาธารณะและการวางแผน

หน่วยที่ 1	แนวคิดและการศึกษานโยบายสาธารณะ
หน่วยที่ 2	ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ
หน่วยที่ 3	การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ
หน่วยที่ 4	การกำหนดนโยบายสาธารณะ
หน่วยที่ 5	การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ
หน่วยที่ 6	การประเมินผลนโยบายสาธารณะ
หน่วยที่ 7	การวิเคราะห์ การพัฒนา และกรณีศึกษานโยบายสาธารณะในประเทศไทย
หน่วยที่ 8	ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบาย แผน และโครงการ
หน่วยที่ 9	ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนา
หน่วยที่ 10	การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา
หน่วยที่ 11	การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ
หน่วยที่ 12	การวางแผน การดำเนินงาน การควบคุมโครงการ
หน่วยที่ 13	การติดตามและประเมินผลโครงการ
หน่วยที่ 14	แผนและโครงการในประเทศไทย
หน่วยที่ 15	ระบบสารสนเทศกับกระบวนการนโยบายสาธารณะและการวางแผน

หน่วยที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

โสตทัศน์ # 1.1   ลักษณะสำคัญเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

ลักษณะสำคัญ

- เป็นสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ
- กำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางดำเนินการกว้าง ๆ
- มีตัวแสดงทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- มาจากการตัดสินใจของรัฐบาลในทุกระดับ
- ส่งต่อส่วนรวมและการแก้ไขปัญหาสาธารณะ

โสตทัศน์ # 1.2   ขั้นตอนหลักในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

ขั้นตอนหลักในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

1. การกำหนดนโยบายสาธารณะ
2. การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ
3. การประเมินนโยบายสาธารณะ
4. การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา

โสตทัศน # 1.3 ตัวแสดงนโยบายสาธารณะ

ตัวแสดงนโยบายสาธารณะ

1. ฝ่ายนิติบัญญัติ
2. ฝ่ายบริหาร
3. หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ
4. ฝ่ายตุลาการ
5. ประชาชน
6. สื่อมวลชน
7. พรรคการเมืองและที่ปรึกษาทางการเมือง
8. กลุ่มผลประโยชน์
9. สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย
10. เครือข่ายนโยบายสาธารณะ

โสตทัศน # 1.4 จริยธรรมนโยบายสาธารณะ

จริยธรรมนโยบายสาธารณะ

1. ความโปร่งใส
  2. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้
  3. การมีส่วนร่วม
  4. การสนองตอบความต้องการของประชาชน
  5. ความเป็นธรรม
  6. ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ
  7. การยึดมั่นตามติ
  8. นิติธรรม
-
-
-
-

สำนักคิดนโยบายสาธารณะ

สำนักคิด	ลักษณะสำคัญ
นโยบายศึกษา	● หาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการนโยบายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะในลักษณะเชิงพรรณนา เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับนโยบาย มีลักษณะเป็นกิจกรรมทางวิชาการ ● นำวิธีการศึกษาจากสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มาพรรณนาหรืออธิบาย เพื่อสร้างหลักการ แนวคิด ตัวแบบ และทฤษฎีนโยบาย ● ให้ความสำคัญกับขั้นตอนการกำหนดนโยบายและผลลัพธ์หรือผลกระทบของนโยบาย ● นโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตของระบบการเมือง ● นักรัฐศาสตร์นิยมใช้ โดยศึกษาเป็นกรณีศึกษา
การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ	● หาความรู้ในกระบวนการนโยบาย เพื่อเสนอแนะ และพัฒนานโยบาย ● ประยุกต์ใช้เทคนิค ระเบียบวิธี และศาสตร์หลายแขนง ● ให้ความสำคัญกับขั้นตอนการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย สามารถดำเนินการก่อน หลังการนำไปปฏิบัติ หรือตลอดเวลา ● มีหลายประเภท : เชิงประจักษ์ เชิงประเมิน หรือเชิงปทัสสถาน : เชิงวิทยาศาสตร์ เชิงวิชาชีพ หรือเชิงการเมือง และ มีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ● นักรัฐประศาสนศาสตร์นิยมใช้ ● เป็นวิชาชีพสาขาหนึ่ง ● การอภิปรายมีเหตุผลมากกว่าใช้วาทศิลป์ทางการเมือง

การศึกษาวิจัยนโยบายสาธารณะ

การศึกษาวิจัยที่เน้นการสร้างองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะ

การจัดตั้งสภาที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจเพื่อระดมนักวิชาการมาช่วยกำหนดนโยบายสาธารณะในสหรัฐอเมริกา และเริ่มมีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะเพื่อใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการกำหนดนโยบายสาธารณะด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพและกรณีศึกษา

การศึกษาวิจัยที่เน้นการขยายองค์ความรู้

การขยายตัวของการศึกษาวิจัยนโยบายสาธารณะผ่านการจัดตั้งองค์การ การจัดทำหลักสูตรและการเผยแพร่ผลงานวิชาการ การศึกษากระบวนการนโยบายสาธารณะที่ครอบคลุมขั้นตอนการกำหนดนโยบายสาธารณะ การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบายสาธารณะ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและแนวทางการศึกษาวิจัยแบบปฏิฐานนิยมมากขึ้น

การศึกษาวิจัยที่เน้นการพัฒนาองค์ความรู้

มีการศึกษาวิจัยในมุมมองใหม่ ๆ การศึกษาแบบผสมผสาน (mixed method) ทั้งเทคนิคเชิงคุณภาพและปริมาณ แนวการศึกษาแบบหลังปฏิฐานนิยม (post-positivism approach) และทฤษฎีวิพากษ์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

โสตทัศน์ # 1.7

แนวทางการพัฒนาการศึกษาวิจัยนโยบายสาธารณะ

แนวทางการพัฒนาการศึกษาวิจัยนโยบายสาธารณะ

- ควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสาธารณะ การพัฒนานโยบาย และการสนับสนุนการสร้างทฤษฎี
- ควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ
- ควรพัฒนาตัวแบบใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ และใช้องค์ความรู้เชิงสหวิทยาการ
- ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง และพัฒนาเป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ มีข้อมูลทั้งเชิงอัตวิสัยและภาววิสัย และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนานโยบาย

หน่วยที่ 2

ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ

สไลด์ทัศน์ # 2.1   ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ

ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ

คือ แนวคิด ตัวแบบ สูตรที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมิน
ผลนโยบาย

ทฤษฎีบริบทนโยบายสาธารณะ

- 1) ทฤษฎีบริบทเชิงสาเหตุและผล
- 2) ทฤษฎีบริบทเชิงระบบนโยบาย
- 3) ทฤษฎีบริบทเชิงองค์ประกอบของระบบ
- 4) ทฤษฎีบริบทเศรษฐกิจ สังคม และทฤษฎีบริบทอื่นที่มีผลต่อนโยบายสาธารณะ
- 5) ทฤษฎีบริบทการเมืองที่มีผลต่อนโยบายสาธารณะ

สไลด์ทัศน์ # 2.2   บริบทนโยบายสาธารณะ

บริบทนโยบายสาธารณะ

คือ สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบนโยบายทั้งที่เป็นธรรมชาติและสังคมซึ่งเป็นเงื่อนไขที่มีผลต่อนโยบาย
ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ

ความสำคัญของการศึกษาบริบทนโยบาย

- ช่วยกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของประเทศ
- ช่วยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ
- ช่วยตัดสินใจในนโยบายให้ถูกต้อง
- ช่วยแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว

ทฤษฎีบริบทนโยบายสาธารณะ

- **ทฤษฎีบริบทเชิงสาเหตุและผล** : ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อนโยบายสาธารณะมี 2 ปัจจัย คือ สังคมและระบบการเมือง
- **ทฤษฎีบริบทเชิงระบบนโยบาย** : ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อนโยบายมี 2 ปัจจัย ได้แก่ สภาพแวดล้อมนโยบาย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- **ทฤษฎีบริบทเชิงองค์ประกอบของระบบ** : ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อนโยบายมี 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยนำออก (นโยบาย) ผลสะท้อนกลับ สิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีบริบทเศรษฐกิจ สังคมและบริบทอื่นที่มีอิทธิพลต่อนโยบาย

- **ปัจจัยเศรษฐกิจ** : ระดับการพัฒนา ระดับของทรัพยากร ระดับของการกระจายทรัพยากร
- **ปัจจัยสังคม** : วัฒนธรรม ปทัสถานทางสังคม ชุมชนตัวเมือง ภาวะการว่างงาน
- **ปัจจัยบริบทอื่น** : ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เทคโนโลยีดิจิทัล ทรัพยากรธรรมชาติ

ทฤษฎีบริบทการเมืองที่มีอิทธิพลต่อนโยบาย

- **ปัจจัยสถาบันการเมือง** : พรรคการเมือง รัฐสภา รัฐบาล
- **ปัจจัยกระบวนการทางการเมือง** :

1. ระบุปัญหา	4. ประกาศ
2. จัดทำวาระ	5. นำนโยบายไปปฏิบัติ
3. กำหนดนโยบาย	6. ประเมินผลนโยบาย
- **ปัจจัยพฤติกรรมทางการเมือง**: ผู้นำแบบประชาธิปไตย ผู้นำแบบเผด็จการ ผู้นำแบบเสรีนิยม

หน่วยที่ 3

การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ

โสตทัศน์ # 3.1 พัฒนาการ และจริยธรรมของการวิเคราะห์

พัฒนาการ

- เริ่มจากแนวคิดการตัดสินใจแบบมีเหตุผล
- ประยุกต์ความรู้ด้านคณิตศาสตร์
- สถิติและโปรแกรมคอมพิวเตอร์
- หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นำมาเป็นแนวทางจัดสรรงบประมาณ

จริยธรรมของการวิเคราะห์

1. ความซื่อสัตย์
2. หลักสมรรถนะ
3. หลักความรับผิดชอบ
4. หลักการให้ความเคารพ
5. หลักแห่งความใส่ใจ

ไสตท์ศน์ # 3.2

ขอบเขตของการวิเคราะห์จำแนกตามแนวทางการศึกษา

ขอบเขตของการวิเคราะห์จำแนกตามแนวทางการศึกษา

Dunn, 1994: 63

แนวทาง/ขอบเขต	คำถาม	ประเภทของข้อมูล
แนวทางเชิงประจักษ์	สิ่งหรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นนั้นคืออะไร ความเป็นเหตุผลของนโยบาย	การพรรณนาและการทำนาย
แนวทางเชิงประเมิน	คุณค่าของสิ่งนั้นคืออะไร ประสบความสำเร็จ/ล้มเหลว	คุณค่า
แนวทางเชิงปทัสถาน	สิ่งที่ควรดำเนินการคืออะไร	ข้อเสนอแนะ

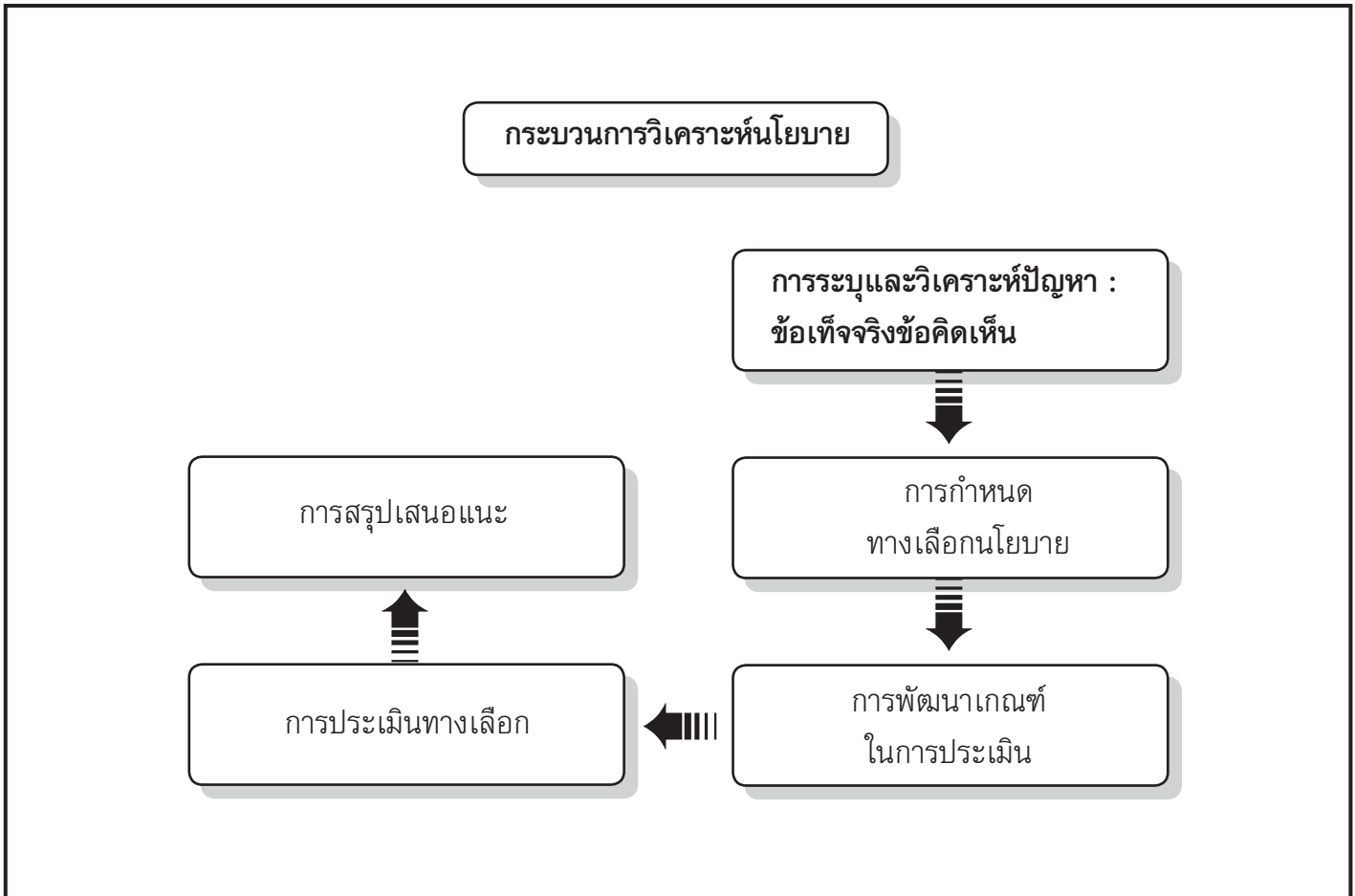
ไสตท์ศน์ # 3.3

แนวทางการวิเคราะห์

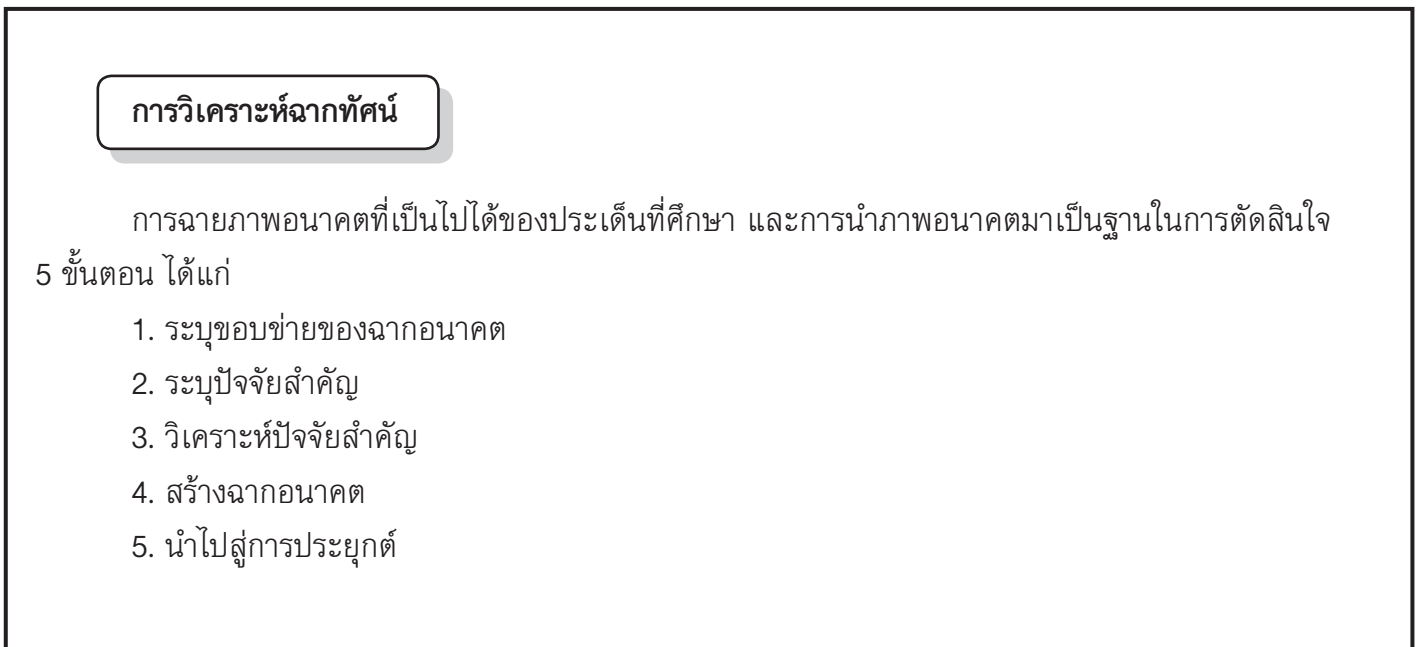
แนวทางการวิเคราะห์

- **แนวทางกระบวนการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล** : ใช้เหตุผลและข้อมูลเพื่อทางเลือกที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เปรียบเทียบทางเลือกต้นทุนและผลประโยชน์ นโยบายคือการตัดสินใจที่ฉลาดด้วยข้อมูลสำคัญ
- **แนวทางเกมทางการเมือง** : ใช้อำนาจและการเจรจาต่อรอง
- **แนวทางวาทกรรม** : สร้างเวทีโต้เถียงจากกลุ่มต่าง ๆ การเรียนรู้และรับรู้ทัศนภาพระหว่างกัน
- **แนวทางหน้าต่างนโยบาย** : การบรรจบกันของปัญหา มาตรการนโยบาย การเมือง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเวลาที่เหมาะสม
- **แนวทางกระบวนการสถาบัน** : นโยบายเป็นการผลิตซ้ำ มาตรการที่เคยมีอยู่เดิมซึ่งกำหนดโดยวัฒนธรรมของสถาบัน

ไสตท์ทัศน์ # 3.4 กระบวนการวิเคราะห์นโยบาย

ไสตท์ทัศน์ # 3.5 การวิเคราะห์ฉากทัศน์

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์

ประยุกต์แนวคิดเศรษฐศาสตร์ทำให้ทราบคุณค่าของแต่ละทางเลือก จัดลำดับทางเลือกได้เหมาะสม
8 ขั้นตอน ได้แก่

1. กำหนดขอบเขตของการศึกษา
2. ระบุผลกระทบต่อนโยบาย
3. ประเมินต้นทุนและผลประโยชน์
4. คำนวณค่าเสียโอกาส
5. คำนวณหามูลค่าที่แท้จริง
6. สะท้อนถึงคุณค่าของคุณภาพชีวิตและความเป็นมนุษย์
7. รายงานข้อสันนิษฐานและข้อจำกัด
8. แสดงผลลัพธ์จากการสถานการณ์ที่หลากหลาย (Mintrom, 2012: 225-245)

หน่วยที่ 4

การกำหนดนโยบายสาธารณะ

โสตทัศน์ # 4.1   การกำหนดนโยบายสาธารณะ

การกำหนดนโยบายสาธารณะ

- กระบวนการนำข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา เช่น ปัญหาการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ : การทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ การรักษาความสงบ และความต้องการ เข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ และกำหนดออกมาเป็นนโยบาย

โสตทัศน์ # 4.2   การกำหนดนโยบายสาธารณะ

ตัวแบบทางการเมืองเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ

ตัวแบบสถาบัน : เน้นกิจกรรมของสถาบันทำให้นโยบายมีความชอบธรรม มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย

ตัวแบบที่เน้นกระบวนการการระงับ : นโยบายเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอนของกระบวนการ

ตัวแบบมวลชน-ชนชั้นนำ : นโยบายเป็นเรื่องของความพอใจของชนชั้นปกครองประชาชนส่วนใหญ่ไม่สนใจ

ตัวแบบทฤษฎีกลุ่ม : นโยบายเป็นผลจากกลุ่มบุคคลที่มีผลประโยชน์ร่วมกันมารวมตัวกัน

ตัวแบบกระแสและหน้าต่างนโยบายสาธารณะ : ที่มา 3 กระแส ได้แก่

- กระแสปัญหา
- กระแสการเมือง
- กระแสนโยบาย

ตัวแบบทางการบริหารเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ

ตัวแบบเหตุผล : นโยบายที่มีเหตุผล คือ นโยบายที่ทำให้สังคมได้รับประโยชน์/ประสิทธิภาพสูงสุด

ตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป : ผลมาจากนโยบายที่เคยมีมาโดยแก้ไขเล็กน้อย

ตัวแบบการวางแผนกลยุทธ์ : มุ่งอนาคต พยายามจะนำจุดแข็งของตัวแบบเหตุผลกับตัวแบบค่อยเป็นค่อยไปรวมกัน ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจ

ตัวแบบเชิงระบบ : มุ่งผลลัพธ์ของการดำเนินการของรัฐบาล

ตัวแบบเครือข่าย : การเกิดกลุ่มที่มีความสลับซับซ้อน ต่างพึ่งพาเชื่อมโยงกันเรื่องทรัพยากร

ตัวแบบชุมชนนโยบาย : การรวมตัวกันของสมาชิกที่มีเป้าหมายร่วมกันเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาที่สังคมเผชิญอยู่ พึ่งพากันสูงแต่ยังเป็นความสัมพันธ์แนวตั้งปฏิสัมพันธ์จำกัดอยู่ในเครือข่าย

หน่วยที่ 5

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

โสตทัศน์ # 5.1   การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

ความหมาย : กระบวนการจัดการและการประสานกิจกรรมเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ให้บรรลุความสำเร็จตรงตามเจตจำนงของนโยบาย โดยกลุ่มบุคคลหรือองค์กรภาครัฐหรือเอกชน

ลักษณะสำคัญ : เป็นขั้นตอนหนึ่งของวงจรนโยบาย เป็นกระบวนการที่มีการเมืองแทรกอยู่เสมอ มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายเป็นกระบวนการภายใต้ปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่ควบคุมได้ยาก

ขั้นตอน

ระดับมหภาค	ระดับจุลภาค
● การแปลงนโยบาย ● การสร้างการยอมรับ	● การระดมพลัง ● การปฏิบัติ ● การสร้างความต่อเนื่อง

ตัวแบบการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

ตัวแบบสหองค์การ แวน ฮอร์น และแวน มิเตอร์ : มาตรฐานนโยบาย ทรัพยากรนโยบาย การสื่อข้อความ การบังคับใช้กฎหมาย คุณลักษณะของหน่วยปฏิบัติ เงื่อนไขทางการเมือง เงื่อนไขทางสังคมเศรษฐกิจ ทักษะคติของผู้ปฏิบัติ

ตัวแบบกระจายอำนาจ ชีมา และรอดดิเนลลี : เงื่อนไขทางสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ คุณลักษณะและสมรรถนะของหน่วยปฏิบัติ ทรัพยากรองค์การ มุ่งศึกษาสมรรถนะขององค์การท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท

ตัวแบบเครื่องมือทางการบริหาร วรเดช จันทรศร :

- **ตัวแบบยึดหลักเหตุผล :** การวางแผนและควบคุม วัตถุประสงค์ของนโยบาย การกำหนดภารกิจ/มอบหมายงาน ระบบการวัดผล มาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรการในการให้คุณให้โทษ
- **ตัวแบบด้านการจัดการ :** บุคลากร งบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ โครงสร้าง
- **ตัวแบบการพัฒนาองค์การ :** ภาวะผู้นำ การจูงใจ การทำงานเป็นทีม การผูกพัน/ยอมรับ การมีส่วนร่วม
- **ตัวแบบกระบวนการของระบบราชการ :** ระดับความเข้าใจระดับการยอมรับนโยบาย เป็นส่วนหนึ่งในงานประจำวัน

ตัวแบบ 5 กระแส (Five Stream Model of Policy Process)

● กระแสทั้ง 5 ที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย กระแสกระบวนการ กระแสปัญหา กระแสนโยบาย กระแสการเมือง และกระแสแผนงาน (Howlette, 2019) ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับบทบาทที่หลากหลายของตัวแสดงที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเคลื่อนไหวอย่างไม่หยุดนิ่งในกระบวนการจัดทำนโยบายด้วย

ไสตท์ศน์ # 5.4

กลยุทธ์ทั่วไปในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

กลยุทธ์ทั่วไปในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

การให้ข้อมูลข่าวสาร

การอำนวยความสะดวก

การกำกับควบคุม

การให้สิ่งเสริมแรง

หน่วยที่ 6

การประเมินผลนโยบายสาธารณะ

โสตทัศน์ # 6.1 ความหมายการประเมินผลนโยบายสาธารณะ

ความหมายการประเมินผลนโยบายสาธารณะ

- **ความหมาย** : การเปรียบเทียบผลที่ได้ภายหลังจากการนำนโยบายไปปฏิบัติกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ได้มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า
- **ลักษณะ** : สหวิทยาการ การยอมรับ ยุทธวิธีผสมผสาน เป็นกลาง รวบรวมข้อมูลครบถ้วน ยึดหยุ่นในการยอมรับระเบียบวิธีการศึกษาทั้งปริมาณและคุณภาพ

โสตทัศน์ # 6.2 ประเภทการประเมินผลนโยบายสาธารณะ

ประเภทการประเมินผลนโยบายสาธารณะ

ตามระยะเวลา:

การประเมินก่อนเริ่มปฏิบัติ การประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน การประเมินผลหลังการดำเนินงาน

ตามจุดมุ่งหมาย:

- การประเมินผลความก้าวหน้า “Formative Evaluation”
- การประเมินสรุปผลการดำเนินงาน “Summative Evaluation”

ตามเนื้อหาสาระ:

การประเมินความต้องการ การประเมินผลผลิต การประเมินผลกระทบ

โลตทัศน์ # 6.3   ตัวแบบในการประเมินผล

ตัวแบบในการประเมินผล

1. ตัวแบบที่เน้นการบรรลุจุดมุ่งหมาย
2. ตัวแบบผลิตภาพ : อัตราส่วนระหว่างผลผลิตกับต้นทุนที่ใช้ของปัจจัยนำเข้า
3. ตัวแบบประสิทธิภาพ : ● ต้นทุนกับผลประโยชน์ (มูลค่าที่เป็นตัวเงิน)
● ต้นทุนกับประสิทธิผล (ผลในเชิงกายภาพ)
4. ตัวแบบการประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ : การแพทย์ สาธารณสุข

โลตทัศน์ # 6.4   กระบวนการประเมินผล

กระบวนการประเมินผล

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินผลนโยบายสาธารณะ
2. การวางแผนในการประเมินผลนโยบายสาธารณะ: ช่วงเวลา
3. การกำหนดหลักเกณฑ์และเครื่องมือในการประเมินผล: เกณฑ์ของ Dunn ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ความพอใจเพียง ความเป็นธรรม การตอบสนองความต้องการ ความเหมาะสม
4. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
5. การจัดทำรายงานและนำเสนอผลจากการประเมินนโยบาย

ปัญหาและแนวทางพัฒนาการประเมินผลนโยบายสาธารณะ

ปัญหา

1. ปัญหาด้านผู้ประเมินผลนโยบายสาธารณะ : ภายในได้ไม่ได้รับความเชื่อถือ ภายนอกมีปัญหาการเข้าถึงข้อมูลและการแทรกแซงจากองค์กรที่ว้าจ้าง ขาดความรู้ ไม่เป็นกลาง
2. ปัญหาด้านแนวทางในการประเมินผล : ตัวแบบมีข้อดีข้อด้อยมีปัญหาในการใช้ตัวแบบ/แนวทางเดียว และเน้นประเมินผลผลิตมากกว่าผลลัพธ์ผลกระทบ
3. ปัญหาด้านใช้ประโยชน์จากการประเมินผลนโยบายสาธารณะ : ไม่ได้นำไปใช้กำหนดนโยบายเนื่องจากขาดการมีส่วนร่วม การต่อต้านของฝ่ายเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความไม่น่าเชื่อถือ

แนวทางพัฒนา

1. การพัฒนาตามแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
2. การส่งเสริมให้นำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์จริงโดยให้ความสำคัญที่การแพร่กระจายข้อมูล : การจัดทำรายงาน การจัดตั้งสถาบันกลาง
3. การประเมินผลด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ : สังเคราะห์งานประเมินผลที่หลากหลายทำให้ผลประเมินน่าเชื่อถือขึ้น

หน่วยที่ 7

การวิเคราะห์ การพัฒนา และกรณีศึกษา นโยบายสาธารณะในประเทศไทย

โสตทัศน์ # 7.1 การวิเคราะห์การกำหนดนโยบายสาธารณะในประเทศไทย

การวิเคราะห์การกำหนดนโยบายสาธารณะในประเทศไทย

ด้านกระบวนการ

- ขาดความสอดคล้องกับหลักวิชาการและการวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสม
- บทบาทของตัวแสดงในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะจำกัดอยู่เพียงบางกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปตามระเบียบ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของตัวแสดงที่เป็นทางการ ช่วงเวลาไม่เหมาะสม ไม่ครอบคลุมทุกระดับ ขาดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม

ด้านเนื้อหา

- นโยบายสาธารณะในประเทศไทยจำกัดอยู่ที่นโยบายบางประเภท
- นโยบายสาธารณะในประเทศไทยส่วนใหญ่มาจากนโยบายสาธารณะในอดีต
- การถ่ายโอนจากภายนอก และมุ่งเน้นผลประโยชน์

การพัฒนาการกำหนดนโยบายสาธารณะในประเทศไทย

ด้านกระบวนการ

- การปรับปรุงกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะตามหลักวิชาการ
- การสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิการมีส่วนร่วม กระบวนการ ทางเลือก และเนื้อหา นโยบาย
- การพัฒนาสมรรถนะและการสนับสนุนให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีบทบาทในการกำหนดนโยบายสาธารณะมากขึ้น
- การสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายนโยบายสาธารณะ
- การสร้างการมีส่วนร่วมและการปรึกษาหารือผ่านเวทีนโยบาย

ด้านเนื้อหา

- การนำเสนอทางเลือกและการตัดสินใจกำหนดนโยบายสาธารณะบนพื้นฐานของผลการศึกษาวิจัยและข้อมูลเชิงประจักษ์
- การตัดสินใจกำหนดนโยบายสาธารณะบนพื้นฐานของผลประโยชน์ของส่วนรวมระยะยาว

โลตทัศน์ # 7.3

การวิเคราะห์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในประเทศไทย

การวิเคราะห์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในประเทศไทย

ประเด็นสืบเนื่องจากการกำหนดนโยบายสาธารณะ : พบปัญหา

- ด้านความชัดเจนของนโยบาย
- ด้านความเป็นปัจจุบันของนโยบาย
- ด้านการมีส่วนร่วมในนโยบาย

ประเด็นทรัพยากรองค์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ : พบปัญหา

- ทรัพยากรทางการเงินหรืองบประมาณทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพหรือความทันเวลา
- จำนวนและคุณภาพของบุคลากร
- วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

ประเด็นสภาพแวดล้อมองค์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ : พบปัญหา

- สภาพแวดล้อมองค์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ
- การประสานงานระหว่างหน่วยงาน
- กรอบความคิดและความร่วมมือของกลุ่มเป้าหมาย

การพัฒนาการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในประเทศไทย

ประเด็นสืบเนื่องจากขั้นตอนการกำหนดนโยบายสาธารณะ :

- การกำหนดนโยบายสาธารณะที่มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาชัดเจน (focal point) เป็นปัจจุบัน และอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

ประเด็นทรัพยากรองค์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ:

- ควรแสวงหาและจัดสรรทรัพยากรให้มีปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม

ประเด็นสภาพแวดล้อมองค์การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

1. การจัดองค์การประสานงานระหว่างองค์การ
2. การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงและกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการร่วมกัน รวมทั้งแจ้งบทบาทและความรับผิดชอบแต่ละองค์การ
3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างแรงจูงใจของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

การวิเคราะห์การประเมินผลนโยบายสาธารณะในประเทศไทย

1. ด้านผู้ประเมิน มีปัญหา ดังนี้

- 1.1 ผู้ประเมินผลมีการะงานประจำและขาดสมรรถนะด้านการประเมินผล
- 1.2 ขาดการมีส่วนร่วมจากผู้ประเมินที่หลากหลายและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งข้อมูล

2. ด้านเทคนิคการประเมินผล มีปัญหาการยึดติดกับบางตัวแบบหรือบางเกณฑ์ ทำให้ผลการประเมินไม่ครอบคลุมหรือตอบคำถามที่ว่านโยบายสาธารณะสามารถแก้ไขปัญหาสาธารณะได้อย่างแท้จริงหรือไม่ อย่างไร

3. ด้านการประยุกต์ใช้

- 3.1 การประเมินผลนโยบายสาธารณะในประเทศไทยมีจำนวนจำกัด
- 3.2 การประเมินผลนโยบายสาธารณะไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการหรือไม่ทันต่อสถานการณ์
- 3.3 การประเมินผลนโยบายสาธารณะไม่ได้นำไปสู่การตัดสินใจเชิงนโยบาย

สไลด์ทัศน์ # 7.6

การพัฒนาการประเมินผลนโยบายสาธารณะในประเทศไทย

การพัฒนาการประเมินผลนโยบายสาธารณะในประเทศไทย

- การพัฒนาสมรรถนะและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนโยบายสาธารณะของกลุ่มต่าง ๆ : การออกแบบการประเมินผล การวิเคราะห์และการตีความข้อมูล
- การพัฒนาเทคนิคและรูปแบบการประเมินผลนโยบายสาธารณะ :
  - การนำเสนอผลประเมินผลนโยบายสาธารณะเชิงรุก
  - การนำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์

[illegible]

[illegible]

